

N:o 62.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen om anvisande af medel till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen; gifven Stockholms slott den 12 mars 1897.

Under återopande af bilagda utdrag af protokollet öfver civilärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1898 till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 75,000 kronor att användas till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen, med rätt för Kongl. Maj:t att låta utaf sagda belopp under innevarande år af tillgängliga medel förskjuta 25,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

E. von Krusenstjerna.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i Statsrådet å Stockholms slott den 12 mars
1897.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: friherre ÅKERHJELM,
              WIKBLAD,
              friherre RAPPE,
              CHRISTERSON,
              WERSÄLL,
              ANNESTEDT,
              VON KRUSENSTJERNA.

Departementschefen statsrådet von Krusenstjerna anförde vidare i uunderdånighet:

Förekomsten hos kreatur af den sjukdom, som benämnes tuberkulos, har sedan uråldriga tider varit bekant; men det är först på senaste tider som sjukdomen tilldragit sig allmännare uppmärksamhet. Vid de undersökningar, som anstälts angående denna sjukdom, har konstaterats, att densamma är af mycket smittosam natur och vunnit en högst betydlig spridning. Derjemte har utrönts, att sjukdomen är af samma natur som de hos människor i så stor omfattning förekommande tuberkulösa sjukdomarne, och att dessa ofta alstras genom smitta från tuberkelsjuke djur. Något direkt botemedel mot sjukdomen har icke upfunnits. De åtgärder, som i anledning af sjukdomens förekomst vidtagits, hafva

derföre måst inskränkas dels till undersökning i stor skala, huruvida husdjuren äro behäftade med sjukdomen, och dels till föranstaltanden i syfte att hindra sjukdomens uppkomst och smittans spridande. I först nämnda hänseende har man i det ej så länge sedan uppfunna ämnet, tuberkulin, fått ett efter hvad det vill synas fullt tillförlitligt diagnostiskt medel, som också vunnit en vidt omfattande användning. I senare afseendet hafva naturligtvis många olika åtgärder kommit till användning.

Det torde nu tillåtas mig att till en början lemna en kort redogörelse för hvad som i vissa främmande länder i förevarande hänseende åtgjorts eller föreslagits att åtgöras.

I *Belgien* hafva under år 1895 stränga lagbestämmelser utfärdats och höga anslag, enligt uppgift ända till en million francs årligen, beviljats till sjukdomens bekämpande. Det är i detta land föreskrifvet, att djuregare, veterinär och slagtare skola, då de vid nedslagning af ett kreatur iakttagit att detsamma varit angripet af tuberkulos, eller veterinär iakttagit tuberkulos inom en hjord, anmäla förhållandet till myndighet, som då låter med tuberkulin undersöka den hjord, kreaturet tillhört, och upprätta förteckning öfver samtliga djuren inom hjorden. De kreatur, som reagera, få ej säljas annat än till slagt, hvilken skall företagas inom en tid af åtta dagar derefter. Djuregare, som frivilligt anmäler sin kreatursbesättning till pröfning med tuberkulin, får denna verkställd på allmän bekostnad; och, då resultatet af undersökningen blifvit känt, skola de tuberkelfria kreaturen isoleras inom tio dagar; de åter, som reagerat, få ej användas till afvel utan endast till slagt. Hvarje djur, som ej reagerat eller hos hvilket reaktionen varit tvifvelaktig, skall en gång om året pröfvas med tuberkulin, med iakttagande att nya djur ej få inflyttas bland de tuberkelfria utan att vid företagen pröfning hafva visat sig icke reagera. De tuberkulösa djuren skola dessutom hafva särskild skötare, och mjölken efter desamma får ej försäljas förr än den blifvit kokt, hvilket allt vederbörande veterinärspektör har att kontrollera. Staten ersätter de förluster, som drabba djuregare då kreaturens nedslagning skett på myndighets föranstaltande, med 25 till 70 procent af köttets värde, allt efter som köttet helt och hållet eller till en del blifvit kasseradt. Vid införsel af kreatur pröfvas dessa å införselorten med tuberkulin, och de bland dem, som dervid reagerat, skola antingen inom kort nedslagtas eller ock, efter att hafva blifvit märkta i ena örat, åter utföras.

I *Frankrike* föreligger förslag till åtgärder mot tuberkulos bland husdjuren, hvilket förslag i hufvudsak öfverensstämmer med hvad i

sådant afseende för närvarande är gällande i Belgien. Enligt förslaget skola de djur, hos hvilka veterinär vid klinisk undersökning iakttagit tuberkulos, ställas under dennes uppsigt och isoleras från öfriga kreatur samt få icke försäljas förutom till slagt. Mjölken efter sådana kreatur får ej ens på stället användas till annat än djurföda efter att hafva blifvit uppkokt. Alla djur, som misstänkas vara tuberkulösa eller som haft beröring med kreatur, hvilka haft tuberkulos, måste underkastas tuberkulinprof. De djur, som dervid reagera, får djuregaren behålla under ett år, men måste då afstå från ersättning af allmänna medel för värdet af det kött, som framdeles, då djuren nedslagtas, kan komma att kasseras. För djur, som på myndighets föranstaltande nedslagtas, skall ersättning lemnas med 25 procent af värdet, hvaremot för djur, som djuregare låter frivilligt nedslagta, ingen ersättning är afsedd att utgå. I fråga om kontroll vid införseln har stadgande redan kommit till stånd, i det att enligt dekret den 14 mars 1896 är föreskrifvet, att nötkreatur vid införsel äro underkastade tuberkulinprof vid observationsanstalt på gränsen; att reagerande djur icke få införas, derest ej importören medger deras omedelbara nedslagtande; och att från undersökning äro befriade sådana djur, som angifvas såsom slagtdjur, i afseende å hvilka vissa kontrollåtgärder äro föreskrifna.

I *Danmark* är det, enligt lag den 14 april 1893 om smittosamma sjukdomar hos husdjuren, förbjudet egare af djur, som uppenbarligen lider af tuberkulos, att föra djuret på marknader, djurutställningar, främmande eller gemensamma beten, i främmande stall eller andra samlingsställen för kreatur eller att afhända sig djuret utom till slagt. Beträffande köttet af sådana djur föreskrifves, att detsamma icke får brukas till människoföda, med mindre det slagade djuret med dess inelfvor dessförinnan blifvit undersökt af veterinär och det med hans attest styrkes, att köttet är till sådant ändamål användbart. Slutligen föreskrifves, att mjölk af kor, som lida af jufvertuberkulos, endast får användas till kreatursföda och sedan den blifvit kokt.

År 1893 stälde Riksdagen ett belopp af 50,000 kronor årligen under fem år till inrikesministeriets förfogande att användas till understöd åt de djuregare, hvilka önskade använda tuberkulin eller andra diagnostiska medel till bekämpande af tuberkulos bland unga kreatur efter af ministeriet närmare fastställda regler. Enligt dessa skall den djuregare, som önskar få sina ungdjur (tjurar under 2 års ålder och qvigor) pröfvade med tuberkulin, genom »Fällesforeningerne» eller, der sådana icke finnas, genom »Landboforeningerne» till inrikesministeriet insända anmälan härom inom den 1 april hvarje år med uppgift tillika, bland

annat, om kreatursbesättningens storlek, om afvelsdjur säljas från besättningen, samt om egaren vill förbinda sig att hålla de djur, som vid undersökningen visat sig friska, på betryggande sätt afskilda från den af tuberkulos angripna delen af besättningen. Dylik anmälan skall vara åtföljd af förklaring från veterinär, huruvida han anser den föreslagna afsöndringen betryggande. Bifalles ansökningen, kommer undersökningen till stånd, hvarvid utgifterna så väl för tuberkulinet, som beredes vid veterinärskolan i Köpenhamn, som för rese- och traktamentsersättning till veterinären bestridas af allmänna medel. Under innevarande budgetår har anslaget till dessa undersökningar blifvit höjdt till 100,000 kronor, och tuberkulin utlemnas numera kostnadsfritt äfven för pröfning af äldre kreatur, hvilkas undersökning dock djuregaren sjelf måste bekosta. Redan hafva mer än 100,000 ungdjur blifvit i Danmark med tuberkulin undersökta.

För närvarande är på pröfning beroende ett förslag till lag om åtgärder till bekämpande af tuberkulos bland hornboskap. Enligt detta förslag skall hornboskap vid import underkastas tuberkulinprof; icke reagerande djur öfverlätas till egarens fria förfogande; reagerande djur deremot afskiljas från öfriga och få icke bortföras annat än för slagting under veterinärs kontroll. Från tuberkulinprof äro, enligt förslaget, de djur befriade, som införas för att nedslagtas å införselorten, så framt de slagtas senast tredje dagen efter ankomsten till landet. Uti samma lagförslag förbjudes jemväl att från andelsmejerier utlemna eller från utlandet införa mjölk, såvida den icke blifvit uppvärmd till 87½ grader Celsius, från hvilken bestämmelse dispens dock kan lemnas för mjölk, som användes till ostberedning.

I *Preussen* lära försök med tuberkulin komma att på det allmännas bekostnad verkställas hufvudsakligen i öfverensstämmelse med det danska förfarandet. Beträffande införseln till detta land äfvensom till *Mecklenburg—Schwerin* (endast i afseende å införseln från Sverige, Norge och Danmark), *Lübeck* och *Hamburg* har derjemte genom nyligen utkomna förordningar stadgats, att nötkreatur, som införas, skola, derest de icke förete tydliga yttre tecken till tuberkulos, i hvilket fall de genast nedslagtas, undersökas medelst tuberkulin och endast i det fall att de vid denna undersökning icke reagera må transporteras vidare, men eljest skola nedslagtas.

I *Finland* har en komité 1893 afgifvit förslag till författning till förekommande och hämmande af smittosamma husdjursjukdomar, enligt hvilket förslag skulle påbjudas utgallring af djur, som vid företagen besigtning finnas angripna af tuberkulos, samt dessa djurs successiva nedslagting.

Jemväl i *Schweiz, Italien och Portugal* hafva lagstiftningsåtgärder mot tuberkulos hos kreatur vidtagits, och i *England* lär förslag till bestämmelser i ämnet föreligga.

Enligt den *norska* lagen den 14 juli 1894 om åtgärder mot smittosamma husdjursjukdomar äro de smittosamma sjukdomar, som utgöra föremål för lagbestämmelser, indelade i svårare och lindrigare; och räknas tuberkulosen till de senare. Beträffande dessa stadgas, att djuregaren eller den, som å hans vägnar har tillsyn öfver djuren, är pliktig anmäla för legitimerad veterinär eller för polismästare eller länsman, om någon sådan sjukdom visar sig bland hans besättning, och att icke låta föra djur, som äro angripna af sjukdom af ifrågavarande slag, på marknader, kreatursutställningar eller främmande bete eller i främmande ladugårdar eller stall. Dock är det tillåtet att föra sådana djur på marknader, derest de hållas afskilda från andra djur och säljas till slagt; detta dock endast under förutsättning att icke vederbörlig myndighet för särskild sjukdom annorlunda förordnat. Sedan sådan anmälan, som nyss är nämnd, gjorts hos polismästare eller länsman, har denne att insända anmälningar till vederbörande veterinär, som, derest sjukdomens uppträdande är af oroande beskaffenhet, har att insända den gjorda anmälingen till amtmannen. Denne eger då, om han finner sådant vara nödigt till förhindrande af sjukdomens vidare utbredning, ej mindre förordna om undersökning på stället af veterinär än äfven meddela föreskrifter om afsöndrings- och desinfektionsåtgärder. Den *norska* lagen bemyndigar derjemte vederbörande departementschef att meddela allmänna föreskrifter angående de speciella åtgärder, som kunna vara af nöden beträffande en hvar af de s. k. lindrigare sjukdomarne äfvensom angående användning och försäljning af kött och mjölk efter sjuka djur.

Stortinget har anslagit år 1895 10,000 kronor och år 1896 15,000 kronor till bestridande af utgifter för undersökning af tuberkulos bland husdjur; och hafva under år 1895 i Norge 12,500 kreatur blifvit pröfvade med tuberkulin. I fråga om dessa undersökningar stadgas i inredepartementets cirkulär till amtmännen den 4 juni 1895, att ersättning till veterinären för resor och för undersökningars verkställande utgår af allmänna medel, likasom också tuberkulinet tillhandahålles kostnadsfritt. Deremot är djuregaren pliktig att hålla af tuberkulos angripet eller för sådan sjukdom misstänkt djur på betryggande sätt afskildt från friska djur och att icke sälja sjukt eller misstänkt djur utan till slagt samt att i allmänhet vidtaga sådana anordningar till sjukdomens bekämpande och utrotande hos besättningen, som af veterinären, med hän-

syn till honom af veterinärstyrelsen meddelad instruktion, i hvarje särskildt fall föreskrifves. Djuregare, som vill låta sina djur undersökas med tuberkulin, skall vid sin ansökning härom foga dels förklaring att han vill ställa sig nyssnämnda föreskrifter till efterrättelse dels ock yttrande från veterinär, huruvida förhållandena äro sådana att antagas kan att sjukdomen, under förutsättning att gifna föreskrifter iakttagas, kan utrotas.

Genom ett af direktören för det civila veterinärväsendet den 5 juni 1895 utfärdadt cirkulär äro närmare föreskrifter meddelade så väl rörande undersökningarnas verkställande som i fråga om hvad djuregaren har att iakttaga.

Slutligen har beträffande införseln af hornkreatur från Sverige den 27 sistlidne februari utfärdats en författning, som skall träda i kraft den 15 nästkommande juli och innehåller följande bestämmelser. Hornkreatur, som införes från Sverige och är afsedt att användas såsom lefvande, skall undersökas med tuberkulin. Befinnes djur dervid lidande af eller misstänkt för tuberkulos, märkes det med ett inbrändt T och skall, derest det icke återföres till Sverige, omedelbart nedslagt. Befinnes djuret fritt från tuberkulos, förses det med ett märke härom och får derefter fritt disponeras. Kreatur, som införes till slagt, behöfver ej undersökas, men märkes på venstra låret med ett inbrändt S (slagt).

Hvad vårt eget land beträffar, hafva hittills några särskilda lagstiftningsåtgärder till bekämpande af tuberkelsjukdomen hos kreaturen icke vidtagits. Deremot hafva undersökningar med tuberkulin äfven här kommit till stånd. Genom särskilda nådiga bref af den 28 september 1894 och den 15 november 1895 har Eders Kongl. Maj:t anvisat tillhopa 3,200 kronor att af direktionen för veterinärinstitutet användas till beredande af tukurkulin vid institutet för att kostnadsfritt tillhandahållas de legitimerade veterinärer, hvilka af institutets lärarekollegium ansåges lämpliga att anställa försök med tuberkulin, med skyldighet för de veterinärer, som erhöle tuberkulin, att till veterinärinstitutet insända uppgift om resultatet af medlets användande, sådana dessa framginge dels omedelbart efter injektionen af dervid iakttagna symptom och dels efter besigtning af sedermera slagtrade djur. De sålunda anvisade medlen hafva endast användts till bekostande af tuberkulinens anskaffande. Utgifterna för veterinärens besök å stället hafva åter vederbörande djuregare sjelfve fått vidkännas.

Dessa undersökningar, som börjat i april 1895 och allt jemt fortgå, hafva hittills lemnat följande resultat.

Under tiden från och med den 1 april 1895 till den 1 april 1896 undersöktes 14,426 djur, af hvilka 6,972 eller 48,4 procent icke reagerat och således betecknats såsom friska, 6,609 eller 45,7 procent reagerat och följaktligen betecknats såsom tuberkelsjuka samt 845 eller 5,9 procent visat tvifvelaktig reaktion. Under tiden från och med den 1 april 1896 till sagda års slut hafva undersökts 11,562 djur, af hvilka 6,490 eller 56,1 procent icke reagerat, 4,588 eller 39,7 procent reagerat, och 482 eller 4,2 procent visat tvifvelaktig reaktion,

Derjemte har anslagits medel till tryckning af en uppsats i tuberkulosfrågan, som författats af professoren C. Lindqvist och i stort antal exemplar utdelats bland allmänheten.

Med anledning af den stora betydelse tuberkulosfrågan numera fått och med hänsyn jemväl till det förtroende tuberkulininjering tillvunnit sig, anmodade jag i skrifvelse den 2 nästlidne februari medicinalstyrelsen och landtbruksstyrelsen att inkomma med yttrande, hvilka åtgärder af mera omfattande beskaffenhet borde här i landet vidtagas till motarbetande af tuberkulos bland husdjuren.

Uti till följd häraf den 3 i denna månad afgifvet utlåtande hafva embetsverken till en början erinrat derom, att inom de af Europas länder, der landbruket och husdjursskötseln intoge en hög ståndpunkt, tuberkulosen bland nötkreaturen vore en mycket spridd sjukdom, som tillskyndade djuregarne synnerligen stora förluster. På grund af sjukdomens smygande förlopp väckte den emellertid mindre uppseende än andra farsoter, i hvilka jemförelsevis ringa antal djur plägade häftigt insjukna och inom kort tid dö. De förluster, som drabbade djuregarne genom tuberkulosen, bestode hufvudsakligen deri, att många deraf angripna djur under flera års tid ej lemnade nöjaktig afkastning, att åtskilliga af djuren, nemligen de som mest angripits af sjukdomen, måste nedslagtas, samt att smittan spriddes från sjuka till friska kreatur inom ladugården. Något botemedel mot sjukdomen funnes ej, och ehuru sedan åtskilliga år tillbaka varit känt, att orsaken till sjukdomen vore ett smittämne, hvilket bestode i en art klyfsvampar — tuberkelbaciller — hade dock ej något verksamt sätt att bekämpa sjukdomen blifvit upptäckt. Efter Kochs framställning af tuberkulinet, hvilket till en början ansetts såsom ett botemedel vid tuberkelsjukdomens förekomst hos människor, hade såväl i vårt land som i främmande länder verkstälts försök för utrönande af detta medels värde i diagnostiskt hänseende vid tuberkulos hos nötkreatur; och hade det dervid visat sig, att medlet vore synnerligen tillförlitligt i nämnda afseende, i det att genom den stigande kroppstemperatur eller så kallade reaktion, det

framkallade hos tuberkulösa djur, kunde bestämmas närvaron af sjukdomen hos ett kreatur, äfven om tuberkelhärden endast vore af en hasselnöts storlek. Dertill komme att medlets användande å kreatur ej medförde annan olägenhet för detsamma än en lindrig feber under några timmars tid.

Embetsverken förmåla vidare, att landtbruksstyrelsen, för att utröna huruvida de här i landet från statens sida vidtagna mått och steg till bekämpande af tuberkulos bland husdjuren ansåges af landtmännen för ändamålet tillfyllestgörande, till hushållningssällskapens i november månad 1895 i Stockholm församlade ombud aflåtit framställning med begäran om yttrande i nämnda afseende, och att ombuden uti skrifvelse till landtbruksstyrelsen den 20 i samma månad förklarar, att de ansåge det vara önskvärdt, att de med understöd af statsmedel vidtagna åtgärderna för utrönande af befintligheten af tuberkulos måtte fortsättas uti ännu större utsträckning än hittills och det därför afsedda anslaget ej obetydligt höjas samt att alla åtgärder, som kunde afse hämmandet af sjukdomens spridande, om möjligt blefve vidtagna.

Med uttalande af den uppfattning att den insigt om sina ladugårdars beskaffenhet, som åtskilliga ladugårdsegare genom de hittills i Sverige verkställda försöken vunnit, utan tvifvel för dessa varit af ganska stort värde, då de på detta sätt ej sällan blifvit uppmärksamgjorda på nödvändigheten att vidtaga åtgärder till tuberkulosens utrotande, hafva embetsverken vidare förklarar, att de, i likhet med hushållningssällskapens ombud, ansåge försöken böra fortsättas och det i större omfattning än hittills. För vinnande af detta mål ansåge emellertid embetsverken vara erforderligt, att de fördelar, som för närvarande erbjödes djuregarne, ökades, så att desse, jemte erhållande kostnadsfritt såsom hittills af tuberkulin, befriades från skyldigheten att vidkännas andra kostnader för veterinärens inställelse än för dennes resor till och från förrättningsstället, hvaremot ersättningen för sjelfva undersökningens verkställande skulle utgå af statsmedel.

Mot erhållande af dessa större fördelar borde djuregaren vara skyldig att, derest det vid undersökningen visade sig att något eller några djur reagerade, afskilja de öfriga och hålla dem afstängda från de förra under stallfodringen enligt veterinärens anvisning samt i öfrigt vidtaga sådana åtgärder till motarbetande af tuberkulosen, om hvilkas ändamålsenlighet nästan fullständig enighet vore mellan sakkunnige rådande, såsom t. ex. att omsorgsfullt desinficiera ladugården, att nedslagta de i hög grad angripna djuren, att pröfva all ungboskap med tuberkulin och insätta såsom afvelsdjur i en besättning blott dem, som icke rea-

gerat, samt att hvart år pröfva med tuberkulin den del af kreatursbesättningen, som vid förut skedd undersökning icke reagerat.

Närmare föreskrifter i nu angifna riktning syntes böra af Eders Kongl. Maj:t eller vederbörande myndighet meddelas; dervid det ansåges böra stadgas, att djuregare för att kostnadsfritt erhålla tuberkulin skulle förbinda sig att så vidt möjligt och i den mån det vore med hans fördel förenligt följa de föreskrifter, hvilka vore meddelade och hvilka borde finnas intagna å de blanketter till förbindelse, som af veterinären skulle tillhandahållas djuregarne för att af dem undertecknas och sedermera insändas till den myndighet, hvarunder denna angelägenhet komme att höra. *Att förbinda användandet af tuberkulin med några större skyldigheter för djuregaren, ansåge embetsverken skola för närvarande motverka dess begagnande och således mera skada än gagna den sak, hvarom fråga vore.*

Det största hindret, som stälde sig i vägen för statens bemödanden i förevarande riktning, låge emellertid, anföra embetsverken vidare, uti landtmännens obekantskap med faran af tuberkulos hos nötkreaturen samt deras fördom mot användande af tuberkulin såsom diagnostiskt medel. Häraf blefve en följd, att möjligen icke så många landtmän komme att begagna sig af ifrågavarande medel. För undanröjande af detta hinder borde ytterligare åtgärder från statens sida vidtagas för spridning bland kreatursegare af lämpliga uppsatser i förevarande ämne. Den i sådant afseende tillkomna, förut omförmälda, på vetenskapliga grunder stödda uppsatsen hade varit afsedd att företrädesvis uppmärksammas af de mera tänkande bland landtmännen. För det stora ändamålets vinnande vore det erforderligt, att äfven inom större kretsar af den landtbruksidkande befolkningen riktiga åsigter i ämnet utbreddes, så att ett allmänt intresse för den magtpåliggande angelägenheten tänktes och allas krafter riktades mot ifrågavarande mål. För att åstadkomma en uppsats, som hade förmåga att tilldraga sig allmän uppmärksamhet, syntes lämpligt att utsätta pris för de bästa uppsatser af förevarande beskaffenhet. Dessutom borde kortfattade tryckta opprop angående åtgärder mot tuberkulosen spridas öfver landet.

De nu föreslagna åtgärderna syntes dock icke vara tillräckliga för att ett allmänt sträfvande till förekommande eller hämnande af tuberkel-sjukdomen bland husdjuren inom vårt land skulle komma till stånd. Med kännedom om landtmännens farhågor att upptäckten af tuberkulos hos deras djur skulle lända dem till ekonomiska förluster samt deras motvilja i allmänhet mot allt nytt och oförsökt, kunde man ej göra sig allt för stora förhoppningar att något synnerligt resultat skulle upp-

komma af statens bemödanden, derest icke dessa komme att utmynna i ett ännu kraftigare ingripande än förut föreslagits. Det borde härvid icke förbises, att det visserligen låge i den enskilde djuregarens rätt förstådda intresse att vidtaga ifrågavarande åtgärder, men på samma gång kunde det icke förnekas, att det vore ett stort, för hela landet gemensamt i såväl ekonomiskt som sanitärt hänseende viktigt mål, hvarom här vore fråga, och att djuregaren, då han vidtog dessa samma åtgärder, i sin mån verkade för landets bästa, och att han af detta skäl kunde förtjena understöd och uppmuntran från statens sida, likasom det äfven ur kloketens synpunkt syntes skäligt, att dylik uppmuntran lemnades för att icke med åtgärdens vidtagande allt för länge skulle komma att anstå, medan under tiden så väl landets ekonomi som hellsotillståndet bland befolkningen komme att lida. Att, på sätt i Belgien skett, lagligen tillförbinda landtmännen att vidtaga de föreslagna åtgärderna, ansåge embetsverken icke vara lämpligt, då, oafsedt den stora kostnad, som tillsynen öfver skyldigheternas fullgörande skulle medföra, ett sådant ingrepp i den enskildes förfoganderätt öfver sina kreatur i hvarje fall skulle erbjuda mycket stora betänkligheter och särskildt här i landet, der allmänna meningen, åtminstone hos landtmännen, icke ännu vore öfvertygad om behöfligheten af desamma, sannolikt skulle blifva, i stort sedt, fruktlöst. Vinnandet af det mål, hvarom nu vore fråga, förutsatte sålunda landtmännens frivilliga deltagande. För att vinna ett sådant deltagande syntes det embetsverken, att i förevarande fall borde användas samma medel, som ofta visat sig leda till målet, då det gäلت att framkalla någon af staten önskad verksamhet hos de enskilde, nemligen understödet eller belöningen. Staten borde alltså anvisa erforderligt belopp till understödjande eller belönande af landtmännens bemödanden till förekommande eller hämmande af tuberkelsjukdomen bland nötkreaturen. Beträffande sättet och vilkoren för erhållande af bidrag från anslaget, hafva embetsverken föreslagit, att ansökning om delaktighet af medlen skulle första gången inom utgången af år 1898 till vederbörande myndighet ingifvas för att af denna till Kongl. Maj:t med eget utlåtande öfversändas; att vid ansökningen borde fogas dels af examinerad veterinär utfärdadt bevis, att kreatursbesättningen blifvit af honom under år 1897 undersökt med tuberkulin, jemte uppgifter angående kreatursbesättningens hellsotillstånd vid undersökningstillfället med afseende å tuberkelsjukdomen, dels ett likaledes af examinerad veterinär afgifvet intyg, att samma kreatursbesättning blifvit minst ett år efter berörda undersökning ånyo pröfvad med tuberkulin, jemte yttrande angående resultatet af sistnämnda pröfning, de

åtgärder, som blifvit af ladugårdsegaren för utrotande af tuberkelsjukdomen under mellantiden vidtagna, samt lämpligheten af och kostnaden för desamma, dels ock af vederbörande hushållningssällskap genom dess förvaltningsutskott afgifvet yttrande öfver ansökningen; att de intyg, som borde af veterinären utfärdas och hvartill formulär lämpligen syntes böra, efter samråd med veterinärinstitutets lärarekollegium, utfärdas af den myndighet, till hvilken ansökningen borde ingifvas, skulle af denna med eget utlåtande till Kongl. Maj:t före den 15 februari 1899 öfversändas; att vid nu omförmälda båda besök af veterinären borde i öfrigt tillgå på enahanda sätt, som, enligt hvad förut föreslagits, skulle tillämpas, då frågan gälde endast en af veterinären företagen enkel undersökning med tuberkulin, så att djuregaren dervid hvarje gång skulle kostnadsfritt erhålla tuberkulin samt afgifva föreskrifven förbindelse; samt att veterinären likaledes för nu ifrågavarande undersökningar skulle erhålla ersättning af statsmedel, hvaremot djuregaren sjelf skulle bekosta veterinärens resor.

Härförutom hafva embetsverken med hänsyn till den stora fara för tuberkulosens spridande från djurorganismen till människan, som tuberkulosen, om den iakttagits i jufret hos nötkreatur, måste medföra, föreslagit skyldighet för veterinär, som iakttagit dylik sjukdom i jufret hos dessa djur, att anmäla förhållandet hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, och att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande skulle ega att förordna om värdering och nedslagting af sådant kreatur äfvensom att den förlust, som på detta sätt kunde tillskyndas djuregaren, skulle ersättas honom af allmänna medel med belopp, motsvarande djurets slagtvärde vid besigtningstillfället med afdrag för värdet af de delar, som kunde till nytta användas.

Såsom en följd af de nu föreslagna åtgärderna hafva embetsverken jemväl ifrågasatt obligatorisk tuberkulinundersökning vid import till riket af nötkreatur, med undantag allenast för nötkreatur, som sjöledes infördes från Finland.

Vidkommande verkställigheten af de sålunda föreslagna åtgärderna hafva embetsverken ansett, att beredningen af tuberkulin liksom hittills kunde ske vid veterinärinstitutet. Deremot hafva embetsverken föreslagit, att öfvervakandet och ledandet af försöken med tuberkulin, och af deraf betingade åtgärder inom ladugårdarne, fördelning mellan djuregarne af de ifrågasatta understöden och belöningarne, jemte öfriga härmed sammanhängande åtgärder borde öfverlemnas åt landtbruksstyrelsen, som för sådant ändamål borde erhålla till sitt biträde en

grundligt utbildad och praktiskt erfaren veterinär, af hvilken den närmaste tillsynen öfver ifrågavarande undersökningar borde besörjas.

I fråga om de kostnader, som vid bifall till embetsverkens förslag skulle uppkomma, hafva embetsverken, med erinran att medicinalstyrelsen redan i underdånig skrifvelse den 5 februari 1897 gjort framställning om ett anslag af 2,500 kronor för fortsatt tillverkning under år 1897 af tuberkulin, beräknat att derutöfver skulle till bestridande af kostnaderna under åren 1897 och 1898 för tuberkulinens tillverkning, ersättning till veterinärer för verkställande af undersökningar, ersättning till biträde åt landtbruksstyrelsen, tryckning af ofvan omförmälda blanketter m. m. åtgå tillhoppa 50,000 kronor.

Till understöd eller belönande af landtmännens bemödanden till förekommande eller hämmande af tuberkelsjukdom hos nötkreaturen ansåges böra för år 1898 anvisas 25,000 kronor.

Dertill skulle komma utgifterna för de pris, som borde utfästas till belöning för en för den stora allmänheten afsedd uppsats i frågan, jemte kostnaden för tryckning och spridning af en sådan skrift och af upprop angående åtgärder mot sjukdomen, äfvensom kostnaderna för ersättning till egare af sådana kreatur, som vore behäftade med jufvertuberkulos och förty enligt embetsverkens förslag skulle nedslagtas.

Då genom hittills verkställda undersökningar väl torde få anses konstateradt att sjukdomen tuberkulos fått en icke ringa utbredning bland landets kreatursbesättningar, finner jag, med afseende å den fara för ej mindre landets kreatursstock än äfven det allmänna helsotillståndet bland befolkningen, som sjukdomen innebär, om den fortfarande får såsom hittills nästan fritt utveckla sig, det vara af nödvändighet påkalladt att, om möjligt, åtgärder vidtagas, som kunna vara egnade att hämma dess utbredning. Hvad hittills i sådant afseende åtgjorts kan endast betraktas såsom förberedande åtgärder, hvilka hufvudsakligen gått derpå ut att dels erhålla någon föreställning om sjukdomens utbredning och dels inom så vidsträckta kretsar som möjligt sprida kunskap rörande samma sjukdom. Det är mig icke obekant, att meningarna äro delade ej mindre om farans storlek än äfven om lämpligaste sättet för dess bekämpande och om de medel, som dervid böra användas. Man kunde vid sådant förhållande möjligen ifrågasätta, huruvida man icke borde låta anstå med vidtagande af mera genomgripande åtgärder tills meningarna i dessa frågor vunnit mera stadga. Detta torde dock icke vara lämpligt. Då nemligen, på sätt jag i det föregående antydt, de flesta europeiska länder vidtagit, delvis synnerligen omfattande, åtgärder till

hämmande af sjukdomen, är det, med hänsyn till den fara vår kreatursexport eljest löper, nödvändigt att utan dröjsmål jemväl här i landet kraftiga mått och steg i samma riktning tagas.

Hvad medicinalstyrelsen och landtbruksstyrelsen i sådant syfte föreslagit i afseende å vidare åtgärder för fortsatt bedrivande af undersökningar medelst tuberkulin äfvensom angående utdelande af belöningar och understöd för landtmännens bemödanden till förekommande och hämmande af sjukdomen synes mig kunna i hufvudsak godkännas. Till bestridande af kostnaderna härför hafva embetsverken ansett erfordras dels för tillverkning för tuberkulin och verkställande af undersökningar dermed jemte öfriga dermed sammanhängande åtgärder, förutom för år 1897 redan begärda 2,500 kronor, ytterligare 50,000 kronor för åren 1897 och 1898; hvarjemte för år 1898 ansetts erfordras 25,000 kronor till belöningar i ofvan nämnda hänseende. De nu ifrågasatta anslagsbeloppen torde lämpligen kunna begränsas till 75,000 kronor.

I riksstaten finnes uppfördt ett förslagsanslag å 30,000 kronor till förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren. Då detta belopp icke förslår till nu ifrågakomna utgifter samt hvad af sagda anslag ej åtgår omedelbart ingår bland statsverkets tillgångar, synes mig lämpligast att till bestridande af nu ifrågakomna kostnader hos Riksdagen äskas ett extra anslag för år 1898 å 75,000 kronor till förekommande och hämmande af tuberkulos hos nötkreaturen, dervid dock lärer böra begäras bemyndigande att redan under år 1897 deraf använda 25,000 kronor, som torde erfordras för undersökningarnes bedrivande under sagda år.

För den händelse nu ifrågasatta åtgärder komma till stånd, torde det äfven blifva nödvändigt att, i öfverensstämmelse med hvad i de flesta andra länder redan egt rum, föreskrifva obligatorisk undersökning med tuberkulin å kreatur, som i landet införas. Då emellertid sådan undersökning kan ske vid de karantänsanstalter, i hvilka kreatur, som införas, redan enligt gällande föreskrifter skola hållas i karantän, utan annan kostnad för statsverket än för anskaffande af tuberkulin, torde med pröfningen af förslaget i denna del få anstå, till dess Riksdagen uttalat sig i fråga om nyss omförmälda anslag.

Då de utgifter, som föranledas af öfriga utaf embetsverken framställda förslag, lära kunna bestridas af förut nämnda anslag till förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren, torde ej heller dessa förslag behöfva nu göras till föremål för pröfning.

På grund af hvad jag sålunda anfört hemställer jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1898 till Eders Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 75,000 kronor att användas till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen, med rätt för Eders Kongl. Maj:t att låta utaf sagda belopp under innevarande år af tillgängliga medel förskjuta 25,000 kronor.

Denna af Statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla och förordnade, att proposition till Riksdagen af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle i vanlig ordning utfärdas.

Ex protocollo:

Pehr Thyselius.